Lietas arhīva Nr. CA-0151-21/10
ECLI:LV:KUAT:2021:0630.C69357720.9.S
Lieta Nr.C69357720

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Liepājā 2021.gada 30.jūnijā

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesneses Zaiga Zaiceva, Linda Vēbere un Judīte Mauliņa izskatīja rakstveida procesā apelācijas kārtībā civillietu maksātnespējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību /Nosaukums A/ prasībā pret /pers. C/ par zaudējumu piedziņu sakarā ar atbildētāja apelācijas sūdzību par Kurzemes rajona tiesas 2021.gada 22.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Maksātnespējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību (turpmāk – MSIA) /Nosaukums A/ administrators /pers. D/ cēlis tiesā prasību pret /pers. C/, lūdzot piedzīt zaudējumus 166 543,96 EUR.

Prasībā pamatota ar šādiem argumentiem.

[1.1] Izvērtējot MSIA /Nosaukums A/ saimniecisko darbību administrators secinājis, ka valdes loceklis /pers. C/ uzņēmuma saimniecisko darbību veicis nevis ar mērķi gūt peļņu, bet gan izvairoties no nodokļu nomaksas, lai savstarpējos darījumos citi darījumu partneri varētu gūt fiskālu labumu. Šādas komercdarbības veikšana ir novedusi pie MSIA /Nosaukums A/ maksātnespējas procesa pasludināšanas.

[1.2] Uzņēmums reģistrēts komercreģistrā 2017.gada 26.aprīlī un nodarbojies ar gaļas vairumtirdzniecību.

Laika posmā no 2017.gada jūnija līdz 2018.gada maijam MSIA /Nosaukums A/ pārdeva darījuma partneriem gaļu par 2 943 306,12 EUR. Šo darījumu rezultātā netika gūta peļņa, bet gan radīti zaudējumi, ko veido valstij nesamaksātais pievienotās vērtības nodoklis (turpmāk – PVN).

[1.3] Papildus tam, jau zinot, ka nav veikta samaksa Valsts ieņēmuma dienestam par aprēķināto pievienotās vērtības nodokli, ir noslēgtas vairākas vienošanās, kuru rezultātā MSIA /Nosaukums A/ brīvie naudas līdzekļi, ko varētu novirzīt nodokļu nomaksai tika izmaksāti ārvalstu komersantiem uz apšaubāmiem pamatiem.

Visus minētos darījumus ir slēdzis un organizējis SIA /Nosaukums A/ valdes loceklis /pers. C/.

[1.4] SIA /Nosaukums A/ valdes loceklis /pers. C/ nav savus pienākumus pildījis kā krietns un rūpīgs saimnieks.

Kopumā MSIA /Nosaukums A/ nodokļos nav nomaksājusi 166 543,96 EUR, un par šādu summu Valsts ieņēmuma dienesta kreditora prasījums ir iekļauts maksātnespējas procesā kreditoru prasījumu reģistrā. Pamatojoties uz Komerclikuma 169.pantu administrators minēto summu kā zaudējumus lūdz piedzīt no atbildētāja.

[2] Atbildētājs rakstveida paskaidrojumos norāda, ka prasību neatzīst, uzskata, ka uzņēmējdarbība bija ekonomiski pamatota. Uzņēmumus bija attīstības sākuma stadijā. Uzņēmuma ik mēneša izdevumi bija 2100 EUR, ieņēmumi mēnesī svārstījās no 4400 EUR līdz EUR 6600 EUR, ik mēnesi guva labumu 2300-4500 EUR apmērā.

Kompānijas OU /Nosaukums B/ un UAB /Nosaukums C/ ir izslēgti no attiecīgiem reģistriem un nepastāv, tādejādi atbildētājam nav iespējams savākt un iesniegt papildu ziņas par attiecīgajiem darījumiem.

[3] Ar Kurzemes rajona tiesas 2021.gada 22.marta spriedumu prasība apmierināta.

No atbildētāja par labu prasītājai piedzīti zaudējumi 166 543,96 EUR. Valsts labā no atbildētāja piedzīta valsts nodeva 3267,57 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 1,89 EUR.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Lietā nepastāv strīds par to, ka atbildētājs no prasītājas dibināšanas 2017.gada 26.aprīlī līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai 2018.gada 4.decembrī bijis tās valdes loceklis. Nav strīda arī par to, ka atbildētājs prasītājas vārdā ir noslēdzis un parakstījis prasības pieteikumā norādītos darījumus un ka prasītājai izveidojies nodokļu parāds.

[3.2] Ar MSIA /Nosaukums A/ pieteikto kreditoru prasījumu reģistru uz 2019.gada 14.janvāri un PVN taksācijas perioda deklarācijām pierādīts PVN nodokļa parāds 166 543,96 EUR. Kā nenodrošinātais kreditors fiksēts SIA /Nosaukums D/ ar prasījumu 40 742,09 EUR.

Kā zaudējumus nesošus tiesa uzskata 2018.gada 2.janvāra līgumu - Vienošanos Nr.M-L-1 ar kompāniju OU /Nosaukums B/, kuras noslēgšanas cēlonis noradīts atbildētāja atteikšanās pieņemt 2017.gada 31.decembrī piegādāto preci un SIA /Nosaukums A/ veiktā darbība samaksājot par to 40 000 EUR un izbeidzot piegādes līgumu.

Novērtējot atbildētāja paskaidrojumus par darījumu ar kompāniju OU /Nosaukums B/ tiesa tos uzskata par lietas apstākļiem neatbilstošiem un vērtē kā ar pierādījumiem nepierādītus pieņēmumus. Atbildētājs neviena apgalvojuma pieradīšanai nav iesniedzis pierādījumus, kā to pieprasa Civilprocesa likuma 93.pants.

Arī darījumam ar kompāniju UAB /Nosaukums C/ atbildētājs ne tikai nav iesniedzis pierādījumus saviem apgalvojumiem, bet nav arī tos detalizēti, pārbaudāmi motivējis.

Novērtējot atbildētāja paskaidrojumu, ka darījumos ar kompānijām OU /Nosaukums B/ un UAB /Nosaukums C/ nevarēja detalizēti atbildēt uz daļu no administratora jautājumiem, jo runa ir par darījumiem, kuru pamatā nav grāmatvedības dokumenti, tiesa secinājusi, ka šāda fakta atzīšana pati par sevi dod iespēju atzīt atbildētāja rīcību pretēju krietna un rūpīga saimnieka rīcībai, jo ir pretrunā jebkuram normatīvajam aktam par uzņēmējdarbību un grāmatvedības vešanu.

Tā kā prasības pamats ir konkrēti darījumi un grāmatvedības dokumentu neiesniegšana, tad no /pers. C/MSIA /Nosaukums A/ labā zaudējumu atlīdzībai piedzenami 166 543,96 EUR.

[4] Par šo spriedumu apelācijas sūdzību iesniedzis atbildētājs, norādot, ka spriedumam nepiekrīt un pārsūdz to pilnā apjomā, izņemot konstatētos faktus, ka atbildētājs kopš prasītājas dibināšanas līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai bija valdes loceklis, kā arī par to, ka atbildētājs prasītājas vārdā noslēdzis un parakstījis prasības pieteikumā norādītos darījumus un, ka prasītājai izveidojies nodokļu parāds.

Apelācijas sūdzībā pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Atbildētājs uzskata, ka pirmās instances tiesas sprieduma motīvu daļa neatbilst Civilprocesa likuma 8.panta, 97.panta un 193.panta piektās daļas noteikumiem, jo spriedumos iekļautos apgalvojumus nevar uzskatīt par pienācīgi veiktu strīda apstākļu juridisko kvalifikāciju. Līdzīgi ir norādīts Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.SKC-29/2018.

[4.2] Nepareizs ir pirmās instances tiesas secinājums, ka 2018.gada 2.janvāra līgums - Vienošanās Nr.M-L-1 ar OU /Nosaukums B/ ir bijis uzņēmumam zaudējumus nesošs, jo minētais līgums bija vienīgais iespējamais risinājums tiesiskajā situācijā, kas radusies attiecīga darījuma izpildes gaitā.

Atbildētājs uzskata, ka pirmās instances tiesai bija pamats atzīt, ka viņa darbība bija adekvāta prasītājas mērķiem un, ka viņš ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, nav pielaidis pat vieglu neuzmanību. Noslēdzot vienošanos, atbildētājs ir izvairījies no ekonomiski neizdevīga tiesvedības procesa, no līgumā noteiktās nokavējuma naudas, soda naudas un valsts noteikto procentu maksājumu nomaksas, izbeidzis sadarbību ar OU /Nosaukums B/, kā to bija ieteicis Valsts ieņēmumu dienests.

Turklāt, norāda, ka arī 2018.gada 10.aprīļa vienošanās Nr. M/A-1 ar UAB /Nosaukums C/ bija ekonomiski pamatota un SIA /Nosaukums A/ izdevīga.

Ņemot vērā iepriekšējo sadarbību UAB /Nosaukums C/kontaktpersona piedāvāja iepazīstināt atbildētāju ar Beļģijas preču ražotājiem, lai prasītāja varētu nodibināt ilgtermiņa saistības ar tiem, pretī prasot kompensāciju 40 000 EUR apmērā, tādējādi pierādot spēju un gatavību uzņemties nopietnas ilgtermiņa attiecības. Ja uz vienošanās brīdi prasītājas peļņa bija 440 EUR no vienas kravas, tad uzsākot sadarbību ar Beļģijas ražotajiem, prasītājas tīrā peļņa būtu ap 4500 EUR no katras kravas.

Nav šaubu, ka gan darījums ar UAB /Nosaukums C/, gan darījums ar OU /Nosaukums B/, ir bijuši prasītājai izdevīgi, ir tiesiski noslēgti un tie ir bijuši ekonomiski pamatoti, bet pirmās instances tiesas pieņēmums, nav nedz juridiski nedz ar pierādījumiem pamatots.

Atbildētājs paskaidro, ka gan UAB /Nosaukums C/, gan OU /Nosaukums B/ ir izslēgti no attiecīgiem reģistriem un nepastāv, kas liedz savākt papildu ziņas par norādītiem darījumiem.

[4.3] Pirmās instances tiesa apmierināja prasību, jo atzina ka zaudējumu nodarīšanu prasītājai ietekmējis arī apstāklis, ka atbildētājs nav nodevis prasītājas administratoram grāmatvedības dokumentus. Šajā daļā Pirmās instances tiesa piemēroja Maksātnespējas likuma 72.[1] pantu.

Piedzenot zaudējumus no valdes locekļiem atzīto kreditoru prasījumu pamatparāda apmērā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 72.[1] pantu, pirmās instances tiesai bija jāpārliecinās, ka šos prasījumus nav iespējams segt parādnieka maksātnespējas procesā, šādi apstākļi spriedumā nav konstatēti.

Līdz ar to uzskata, ka pirmās instances tiesa pretēji Civilprocesa likuma 5.panta sestās daļas noteikumiem nav ievērojusi judikatūrā nostiprinātās atziņas, ka "(..) Tiesas uzdevums, izšķirot ikvienu strīdu, ir detalizēti izvērtēt, vai prasītāja norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu, un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem".

[4.4] Tāpat uzskata, ka pirmās instances tiesai nebija pamata 2021.gada 22.martā pabeigt civillietas izskatīšanu rakstveida procesā, jo pirmās instances tiesai bija jāpārbauda atbildētāja norādītie apstākļi, kas nav izdarīts.

Pirmās instances tiesa pārkāpa pušu līdztiesības principu civilprocesā, kas noteikts Civilprocesa likuma 9.panta pirmajā daļā, un neizpildīja saskaņā ar Civilprocesa likuma 9.panta otro daļu uzlikto pienākumu nodrošināt pusēm vienādas iespējas izmantot tām piešķirtās tiesības savu interešu aizsardzībai.

Tādēļ pirmās instances tiesai kopsakarā ar iepriekš norādīto tiesas pienākumu, nebija pamata piemērot Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.panta pirmo daļu, jo civillietu tiesa var izskatīt rakstveida procesā tikai gadījumā, ja iespējams nodrošināt lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu. Tiesai vajadzēja dot atbildētajam iespēju ar papildu pierādījumiem pierādīt apstākļus uz kuriem tas pamato iebildumus pret prasību.

[4.5] Pirmās instances tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka administrators pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas nav vērsies tiesā ar prasījumu atzīt starp prasītāju un UAB /Nosaukums C/un starp prasītāju un OU /Nosaukums B/ noslēgtās vienošanās par spēkā neesošām saskaņā ar Maksātnespējas likuma 144., 153.pantu un XVII nodaļu. Kas apelācijas sūdzības iesniedzēja izpratnē, nozīmē, ka prasītājas administrators pirms prasības celšanas pret atbildētāju nav veicis visus pasākumus, lai segtu kreditoru prasījumus prasītājas maksātnespējas procesa ietvaros. Attiecīgi nav tiesību uzskatīt, ka iepriekš minētās vienošanās būtu atzīstamas par fiktīvām vai ekonomiski nepamatotām un tādām, kas nodarīja prasītājai zaudējumus.

[5] Ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas tiesnešu 2021.gada 18.maija lēmumu, pamatojoties uz Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.pantu, nolemts lietu izskatīt rakstveida procesā, lietas dalībniekiem izskaidrotas procesuālās tiesības un dots termiņš šo tiesību izmantošanai.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi pierādījumus, tiesas kolēģija atzīst, ka prasība ir pamatota un apmierināma.

Kurzemes apgabaltiesa atzīst, ka atbildētāja apelācijas sūdzībā minētie argumenti nedod apelācijas instances tiesai pamatu taisīt pretēju spriedumu lietā šajā spriedumā turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[6.1] Apelācijas instances tiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa lietu pēc būtības izspriedusi pareizi un apelācijas sūdzībā minētie argumenti nedod pamatu noraidīt prasību.

Attiecībā uz apelācijas sūdzībā minēto argumentu daļā par nepareizu maksātnespējas likuma 72.[1] panta attiecināšanu uz strīdu lietā, tiesas kolēģija ņem vērā, ka no Maksātnespējas likuma 72.[1] panta pirmās daļas normas satura nepārprotami izriet, ka parādnieka grāmatvedības dokumentu maksātnespējas procesa administratoram nenodošanas gadījumā valdes locekļa vaina zaudējumu nodarīšanā sabiedrībai ir prezumējama, un nav nepieciešams konstatēt cēlonisko sakaru starp valdes locekļa rīcību un zaudējumu nodarīšanu. Saskaņā ar minēto tiesisko regulējumu par zaudējumiem uzskatāmi parādnieka maksātnespējas procesā atzītie kreditoru prasījumi pamatparāda apmērā (sk. *Senāta 2018. gada 4. jūlija sprieduma lietā Nr.SKC-155/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0704.C30609515.1.S). 6.2. punktu*).

Tiesas kolēģija ņem vērā, ka pirmās instances tiesa atsauci uz minēto normu saistījusi ar zaudējumu apmēra atbilstību atzīto kreditoru prasījumu summai, jo pamatoti lietā ir vērtējusi cēlonisko sakaru un atbildētāja rīcību zaudējumu nodarīšanā nevis uzskatījusi, ka viņa vaina zaudējumu nodarīšanā sabiedrībai ir prezumējama. Pirmās instances tiesa pretēji atbildētāja apgalvojumiem, ir vērtējusi un konstatējusi cēlonisko sakaru starp valdes locekļa rīcību un zaudējumu nodarīšanu, jo celtās prasības pamats ir atbildētāja kā valdes locekļa rīcības neatbilstība krietna un rūpīga saimnieka mērauklai, kas novedis pie maksātnespējas procesa pasludināšanas un zaudējumu nodarīšanas kreditoriem.

Atbildētājs 2020.gada 16.oktobra rakstveida paskaidrojumos par celto prasību apgalvojis, ka ar aktu nodevis administratoram visus tā rīcībā esošos dokumentus, šo apgalvojumu administrators tiesvedības gaitā nav apstrīdējis. Turklāt, arī norādījis, ka daļa parādnieces darījumu notikuši, nenoformējot dokumentus.

[6.2] Nav pamatots arī apelācijas sūdzības arguments, ka pirmās instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likumā tiesai uzlikto pienākumu izskaidrot lietas dalībniekiem viņu tiesības un pienākumus, procesuālo darbību izdarīšanas vai neizdarīšanas sekas, jo pretēji šādam apgalvojumam, tiesas kolēģija konstatē, ka pirmās instances tiesa 2020.gada 15.septembrī nosūtījusi atbildētājam prasības pieteikumu un viņa tiesību un pienākumu Civilprocesā izklāstu (lietas 61.lapa).

Savos rakstveida paskaidrojumos par celto prasību atbildētājs arī apgalvojis, ka viņam ir zināmas tiesības un pienākumi civilprocesā, kā arī uzsvēris, ka prasītājas apgalvojumus atspēkos ar Civilprocesa likumā noteiktajiem rakstveida pierādījumiem, kurus atbildētājs sagatavos un iesniegs Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā un termiņā (lietas 65.-67.lapa).

No lietas materiāliem konstatējams, ka atbildētājs nekādus pierādījumus nav iesniedzis, nav arī pieteicis pirmās instances tiesai motivētu lūgumu izprasīt kādu pierādījumu nedz no administratora, nedz valsts vai pašvaldību iestādēm vai citām fiziskām vai juridiskām personām.

Turklāt šādi pierādījumi vai attiecīgs lūgums nav pieteikts ne apelācijas sūdzībā, nedz arī lietas izskatīšanas laikā apelācijas instances tiesā.

Līdz ar to tiesas kolēģija atzīst atbildētāja pārmetumus pirmās instances tiesai par Civilprocesa likuma 8., 93.panta ceturtās daļas, 159.panta prasību neievērošanu, par nepamatotiem.

[6.3] Nepamatots arī apelācijas sūdzības iesniedzēja arguments, atsaucoties uz Maksātnespējas likuma 144., 153.pantu, ka pirmās instances tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka administrators vispirms nav tiesā apstrīdējis starp MSIA /Nosaukums A/ un UAB /Nosaukums C/ un OU /Nosaukums B/ noslēgtos darījumus, tādējādi neveicot visus pasākumus, lai segtu kreditoru prasījumus.

Minētās Maksātnespējas likuma normas noteic, ja bankrota procedūras laikā tiek konstatēti šā likuma 153.pantā noteiktie saistību dzēšanas ierobežojumi, parādnieka noslēgtie darījumi ir apstrīdami šā likuma XVII nodaļā noteiktajā kārtībā, taču šī norma nekādā veidā neaizliedz celt prasību par zaudējumu piedziņu no parādnieka valdes locekļa.

Tiesas kolēģija ņem vērā, ka atbildētājs pats vērsis tiesas uzmanību uz apstākli, ka abi minētie uzņēmumi ir izslēgti no attiecīgo valstu reģistriem, tādējādi administrators pamatoti cēlis prasību pret /pers. C/ par zaudējumu piedziņu.

[6.4] Tiesas kolēģija atzīst, ka nepamatoti atbildētājs uzskata, ka pirmās instances tiesai nebija pamata pabeigt lietas izskatīšanu rakstveida procesā.

Kurzemes rajona tiesas 2020.gada 27.novembra lēmums, par lietas izskatīšanu rakstveida procesā, pieņemts pamatojoties uz Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.pantu.

Civilprocesa likuma 9.panta pirmā daļa noteic, ka pusēm ir vienlīdzīgas procesuālās tiesības, savukārt panta otrā daļa paredz, ka tiesa nodrošina pusēm vienādas iespējas izmantot tām piešķirtās tiesības savu interešu aizsardzībai.

Proti, pēc vispārēja noteikuma, tā kā valsts pati par sevi nav ieinteresēta, kas uzvarēs divu pušu strīdā, un tā kā sabiedrība ir ieinteresēta vienīgi, lai uzvarētu taisnā puse, tad no tā izriet sabiedriskā interese piešķirt pusēm pilnīgi vienādas tiesības, cita starp, paredzot tiesas pienākumu dot iespēju izteikties arī pretējai pusei, kas garantē sprieduma taisnīgumu un pareizību *(sk. sal. Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 241.lpp.)* (sk. *Senāta 2018.gada 26.februāra spriedums Nr.SKC-0023/2018 (C12096213)*).

Tiesas kolēģija atzīst, ka konkrētajā gadījumā ir ievērots pušu līdztiesības princips, jo Civilprocesa likuma 74.pantā paredzētās pušu tiesības ir ievērotas un pusēm ir dota iespēja paskaidrojumus un procesuālos lūgumus iesniegt rakstveidā, lēmumā norādot termiņu šo tiesību īstenošanai.

[7] Atbilstoši Civilprocesa likuma 426.pantam, apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību (..) tādā apjomā, kādā lūgts šajā sūdzībā. Civilprocesa likuma 430.panta trešā daļa noteic, ka fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

[7.1] Apelācijas instances tiesā strīds nepastāv par turpmāk minētājiem faktiem.

[7.1.1] SIA /Nosaukums A/ reģistrēts komercreģistrā 2017.gada 26.aprīlī, savukārt, ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018.gada 4.decembra spriedumu pasludināts SIA /Nosaukums A/ maksātnespējas process. Ar MSIA /Nosaukums A/ pieteikto kreditoru prasījumu reģistru uz 2019.gada 14.janvāri un PVN taksācijas perioda deklarācijām (lietas 7.-46., 56.lapa) pierādīts, ka PVN nodokļa parāds, kas galīgajā prasījumā fiksēts minētajā reģistrā ir 166 543,96 EUR

[7.1.2] Prasītājas vienīgais valdes loceklis bija /pers. C/, kurš arī slēdzis sabiedrības vārdā visus prasībā minētos darījumus - laika posmā no 2017.gada jūnija līdz 2018.gada maijam MSIA /Nosaukums A/ pārdeva darījuma partneriem gaļu par 2 943 306,12 EUR.

[7.1.3] Atbildētājs arī apelācijas instances tiesā nav apstrīdējis faktu, ka MSIA /Nosaukums A/ bija izveidojies nodokļu parāds, nav apstrīdējis aprēķināto prasības summu, kas atbilst atzītajai Valsts ieņēmumu dienesta pieteiktajai kreditora prasījuma summai.

[7.1.4] Atbildētājs nav apstrīdējis arī faktu, ka prasībā minētos darījumus ar kompāniju OU /Nosaukums B/ un UAB /Nosaukums C/ slēdzis viņš.

[7.2] Atbilstoši Komerclikuma 169.pantam, valdes loceklim savi pienākumi jāpilda kā krietnam un rūpīgam saimniekam, pretējā gadījumā viņam jāatbild par zaudējumiem, ko tie nodarījuši sabiedrībai. Savukārt, atbrīvoties no šī pienākuma viņš var, ja pierāda, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks.

Judikatūrā atzīts, ka Komerclikuma 169. pantā paredzētā valdes un padomes locekļa atbildība iestājas, ja konstatēti šādi priekšnosacījumi:

1) sabiedrībai ir nodarīts zaudējums (skat. Civillikuma 1770.-1792. pantu);

2) bijusi amatpersonas rīcība, respektīvi – darbība vai bezdarbība;

3) pastāv cēloņsakars starp amatpersonas rīcību un sabiedrības zaudējumu.

Ja prasītājs pierādījis visus iepriekš minētos apstākļus, tad atbildētājs var atbrīvoties no atbildības, ja viņš pierāda, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pieļāvis pat vieglu neuzmanību (sk. *Senāta 2012.gada 25.janvāra sprieduma lietā Nr.SKC-25/2012 (C29338106) 8.3. punktu; 2018. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr.SKC-201/2018 (ECLI:LV:AT:2018:1123.C26097912.1.S) 9.punktu*).

Atbildētājs pamatoti pirmās instances tiesai vērsis uzmanību uz Senāta 2016.gada 7.jūnija spriedumā lietā SKC-7/2016 (Nr.C39072411) secināto.

Tiesas kolēģija ņem vērā šajā spriedumā Senāta pausto atziņu, ka viens no instrumentiem, kā atgūt līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai maksātnespējas procesā, ir zaudējumu piedziņa no maksātnespējīgās komercsabiedrības valdes locekļiem. Maksātnespējas procesa administratoram, kurš cēlis prasību pret valdes locekli, ir jāpierāda, pirmkārt, sabiedrībai (kreditoru kopumam) nodarīto zaudējumu fakts un apmērs, otrkārt, cēloniskais sakars starp zaudējumiem un valdes locekļa rīcību, treškārt, kā šie zaudējumi ir samazinājuši kreditoru prasījumu apmierināšanas iespējas maksātnespējas procesā, bet valdes loceklis var atbrīvoties no civiltiesiskās atbildības, pierādīdams savas rīcības atbilstību krietna un rūpīga saimnieka kritērijiem (sk. *2016. gada 7. jūnija sprieduma lietā Nr.SKC-7/2016 (C39072411), 10. punktu*).

Komerclikuma 169. panta trešās daļas norma, atkāpjoties no civilprocesa vispārīgā principa attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, apstākļu, ka viņš rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, pierādīšanas nastu pārliek uz valdes locekli. Savukārt situācijā, kad valdes loceklis nespēj minēto pierādīt, viņa vaina ir prezumējama. Apstāklim, ka valdes locekļa rīcība nesatur tiesību ļaunprātīgu aizskārumu, nav tiesiskas nozīmes, jo viņš ir atbildīgs par katru,

tostarp vieglu, neuzmanību. Līdz ar to atbildība neiestājas vienīgi tad, ja valdes loceklis pierāda, ka attiecīgajā situācijā ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pielaidis pat vieglu neuzmanību (sk. *Augstākās tiesas 2018. gada 22. marta sprieduma lietā Nr. SKC 96/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0322.C33413112.1.S), 8.3. punktu*).

Tādejādi, pirmās instances tiesa pareizi norādījusi, ka lai sāktu darboties Komerclikuma 169.pantā noteiktā valdes locekļa vainojamības prezumpcija, prasītājai jāpierāda zaudējumu esamība. (skat. *Senāta 2016.gada 20.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKC-2/2016 (C04268309) 9.1 punktu, 2014. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-101 (C23039311) 7. punktu*).

[7.3] Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēja uzskatam, tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa ir nodibinājusi nepieciešamos priekšnoteikumus valdes locekļa atbildības prezumcijai, jo lietā ir nodibināti sabiedrībai nodarīti zaudējumi prasības summas apmērā (Civillikuma 1770.-1792.pants), turklāt, apelācijas sūdzībā atbildētājs nav apstrīdējis zaudējumu summu, ir konstatēta amatpersonas rīcība - darbība vai bezdarbība un cēloņsakars starp atbildētāja rīcību un sabiedrības zaudējumu.

Atbilstoši apelācijas sūdzībā minētajiem argumentiem, /pers. C/ neapstrīd faktu, ka prasībā minētajā apmērā nav veikta PVN samaksa, kā arī neapstrīd faktu, ka parādnieces vārdā ir slēdzis strīdus darījumus ar kompānijām OU /Nosaukums B/ un UAB /Nosaukums C/, kā arī pats paskaidrojis pirmās instances tiesā, ka attiecībā par darījumiem ar kompānijām OU /Nosaukums B/ un UAB /Nosaukums C/ nav varējis detalizēti atbildēt uz daļu no administratora jautājumiem, jo runa ir par darījumiem, kuru pamatā nav grāmatvedības dokumenti.

Tiesas kolēģija atzīst, ka atbilstoši Komerclikuma 169.panta trešajai daļai arī apelācijas instances tiesā atbildētājs nav pierādījis, ka rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi nav pieļāvis pat vieglu neuzmanību.

Atbildētājs uzskata, ka viņa rīcība pilnībā atbilst Komerclikuma 169.pantam, jo darījumi bijuši ekonomiski pamatoti, izdevīgi un veikti parādnieces interesēs.

Līdz ar to strīds lietā ir par to, vai bijušais valdes loceklis rīkojies atbilstoši kā krietns un rūpīgs saimnieks un nav pieļāvis pat vieglu neuzmanību, jo pirmās instances tiesa nav konstatējusi rupjas neuzmanības pazīmes atbildētāja darbībā.

[7.4] Atbilstoši Civillikuma 1644.pantam, kas otram nodara kaitējumu bez ļauna nolūka, ja viņš par šo kaitējumu ir vainojams, pielaiž neuzmanību. Neuzmanība ir rupja un viegla. Civillikuma 1646.pants noteic, ka par vieglu neuzmanību atzīstams tās rūpības un čaklības trūkums, kāda vispār jāievēro krietnam un rūpīgam saimniekam.

[7.5] Tiesas kolēģija ņem vērā, ka pirmās instances tiesas spriedums satur ļoti detalizētu atbildētāja veikto darījumu izvērtējumu uzņēmuma darbības sākuma stadijā, iepērkot preci par attiecīgu cenu un, piemērojot uzcenojumu to pārdodot tālāk. Tāpat tiesa vērtējusi norādītos izdevumus darba algām, noliktavas nomai un grāmatvedes pakalpojumiem, kā rezultātā tikusi nodrošināta sabiedrības peļņa mēnesī 2300 – 4500 EUR apmērā. Šo vērtējumu atbildētājs nav apstrīdējis, taču nepamatoti apelācijas sūdzībā uzsvēris, ka pirmās instances tiesas spriedums ir pretrunīgs, atzīstot atbildētāja veikto saimniecisko darbību par adekvātu, taču vienlaikus secinot, ka ar to nodarīti zaudējumi sabiedrībai.

Tiesas kolēģija atzīst par nepamatotu šādu atbildētāja apelācijas sūdzībā minēto argumentu, jo pirmās instances tiesas spriedums nav pretrunīgs. Tiesas kolēģija ņem vērā, ka tiesa minēto secinājumu saistījusi ar MSIA /Nosaukums A/ darbības sākuma laiku, analizējot atbildētāja skaidrojumu par gaļas iepirkšanas un tālākpārdošanas ekonomisko pamatojumu. Tādējādi pirmās instances tiesa atzinusi, ka „sākotnēji atbildētāja darbība bija adekvāta SIA mērķiem". Šis pirmās instances tiesas secinājums nevar tikt attiecināts uz tālāko bijušā valdes locekļa darbību, nemaksājot pievienotās vērtības nodokli un noslēdzot turpmāk spriedumā vērtētos darījumus, jo pretēji apelatora uzskatiem, tiesa ir atzinusi, ka atbildēja bezdarbība, nesamaksājot PVN un noslēdzot strīdus Vienošanās, ir bijusi pretēja sabiedrības mērķu – dalībnieku ekonomiskās intereses (gūt peļņu) sasniegšanai un novedusi pie zaudējumiem.

[7.6] Atbilstoši Komerclikuma regulējumam (Komerclikuma 221. panta pirmā daļa, 222. pants, 223. pants) valdes loceklis ir sabiedrības dalībnieku uzticības persona, kuras pienākums ir sekmēt sabiedrības mērķu sasniegšanu – dalībnieku ekonomiskās intereses (gūt peļņu) realizāciju. Tas nozīmē, ka valdes loceklim ir pienākums būt lojālam gan pret sabiedrību kā patstāvīgu tiesību subjektu, gan pret visu tās dalībnieku ekonomiskajām interesēm, ko nodrošina savu pienākumu pildīšana kā krietnam un rūpīgam saimniekam.

Tiesas kolēģija atzīst, ka turpmāk vērtēto divu darījumu noslēgšana atzīstama par pretēju Komerclikuma 169.pantā definētajai krietna un rūpīga saimnieka definīcijai, jo valdes locekļa rīcība ir bijusi pretēja saprātīgai komerciālās apgrozības praksei, noslēdzot šos sabiedrībai zaudējumus radošos darījumus.

[7.6.1] Tiesas kolēģija atzīst, ka Vienošanos Nr.M-L-1 (lietas 48.-49.lapa) ar kompāniju OU /Nosaukums B/, nav pamata atzīt par saimnieciski izdevīgu, noslēgtu sabiedrības interesēs, tieši, pretēji, tiesas kolēģija atzīst, ka tā noslēgta ar mērķi samazināt sabiedrības aktīvus.

No Vienošanās teksta tiesas kolēģija konstatē, ka SIA /Nosaukums A/ atteikums pieņemt 2017.gada 31.decembrī piegādāto preci, kura atbilda visiem attiecīgajai precei izvirzītajiem kvalitātes un transportēšanas prasībām, radījusi OU /Nosaukums B/ zaudējumus, un ka SIA /Nosaukums A/ apņemas kompensēt radušos zaudējumus (Vienošanās 1. un 2.punkts), savukārt Vienošanās 3.punktā puses ir vienojušās par zaudējumu apmēru 40 000 EUR. Un pēc šīs summas samaksas pusēm nebūs mantiska rakstura pretenziju vienai pret otru, kā arī puses vienojušās savstarpēji lauzt Līgumu LIZ-01/06.

Tiesas kolēģija par pilnībā nepamatotiem atzīst atbildētāja paskaidrojumus, ka minētā vienošanās bijusi vienīgais iespējamais risinājums tiesiskajā situācijā, jo tā parakstīta tāpēc, ka pārtraukt sadarbību ar šo kompāniju atbildētajam uzstājīgi rekomendējis Valsts ieņēmumu dienests, pēc kura sniegtās informācijas kompānija OU /Nosaukums B/ bija iesaistīta krāpnieciskajās shēmās ar PVN. Ievērojot Valsts ieņēmumu dienesta norādījumus, atbildētājs izlēmis nenosūtīt pārstāvi OU /Nosaukums B/ piegādātās kravas saņemšanai, kā rezultātā prece sabojājās, kas bijis par iemeslu, kādēļ tika noslēgta Vienošanās par kompensācijas 40 000 EUR samaksu.

Turklāt, apelācijas sūdzībā /pers. C/ apgalvo, ka pēc konsultēšanās ar juristu, secināts, ka vienīgais un izdevīgākais strīda risinājums ir vienošanās par kompensācijas izmaksu, jo SIA /Nosaukums A/ neesot bijuši brīvi naudas līdzekļi, kurus varētu novirzīt strīda risināšanai tiesā, kas ietver sevī izdevumus par juridisko palīdzību, pārstāvību, dokumentu sagatavošanu, valsts nodevas un kancelejas izdevumi.

Papildus pirmās instances tiesas nodibinātajam, ka šādi atbildētāja paskaidrojumi neatbilst lietas apstākļiem, neviens no viņa apgalvojumiem lietā nav pierādīts ar attiecīgiem pierādījumiem.

Tiesas kolēģija par nepamatotu atzīst argumentu, ka tā kā OU /Nosaukums B/ ir likvidēta, atbildētājam nav iespējams pierādīt savu apgalvojumu pamatotību, jo viņš nav izmantojis savas tiesības pieteikt tiesai lūgumu par attiecīgas informācijas izprasīšanu no Valsts ieņēmuma dienesta, atbildētājs nav pieteicis lūgumu uzaicināt liecinieka statusā personu, kura konsultējusi viņu attiecīgā darījuma sakarā, nav lūdzis izprasīt no prasītājas dokumentus, kas varētu pamatot atbildētāja apgalvojumus.

Visbeidzot, atbildētājs arī apelācijas instances tiesā nav minējis OU /Nosaukums B/ nodarīto zaudējumu summu sakarā ar nepamatotu atteikumu pieņemt preci, nav pierādījis, kādas sankcijas bija paredzētas pušu sadarbības līgumā par atteikšanos pieņemt kravu, kas atbilst visām prasībām, līdz ar to nav iespējams salīdzināt, vai vienošanās par kompensāciju 40 000EUR tik tiešām ir bijis ekonomiski atbilstošākais un vismazāk kaitējošs darījums.

Atbildētājs nav iesniedzis aprēķinu, cik konkrēti izmaksātu tiesvedība, kāds būtu prasības priekšmets, pamats un prasības summa, kas attiecīgi dotu iespēju tiesai izdarīt secinājumu, ka tiesvedība būtu izmaksājusi vairāk nekā 40 000 EUR un attiecīgi atzīt, ka strīdus vienošanās ir ekonomiski izdevīgāka.

Nav pamatota arī atbildētāja norāde, ka Valsts ieņēmumu dienests „uzstājīgi rekomendējis" pārtraukt sadarbību ar minēto uzņēmumu, jo, pat ja šāda rekomendācija būtu bijusi, atbildētājam, kā valdes loceklim, ir pienākums izvērtēt vai un kā pārtraukt sadarbību, lai izvairītos no nepamatotu zaudējumu nodarīšanas uzņēmumam.

[7.6.2] Attiecībā uz 2018.gada 10.aprīļa Vienošanos Nr.M/A-1 (lietas 50.lapa), atbildētājs minējis šādu argumentu - kompānija UAB /Nosaukums C/, būdama starpnieks, slēdza ar SIA /Nosaukums A/ īstermiņa līgumus, kas, savukārt, vēlējās nodibināt ilgtermiņa tiešas saistības ar preču ražotājiem no Beļģijas. Attiecīgi, kompānija UAB /Nosaukums C/ piedāvājusi noslēgt vienošanos par atkāpšanos no starpnieka lomas par 1 kravas cenu (40 000 EUR), kam atbildētājs piekritis.

Tiesas kolēģija atzīst, ka lietā nav iegūti pierādījumi atbildētāja apgalvojumam, ka 40 000 EUR kompensācija par sadarbības līguma izbeigšanu ir bijusi ekonomiski visizdevīgākais risinājums konkrētajā situācijā.

Tiesas kolēģija ņem vērā, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, ka, uz kādu termiņu bija noslēgts pamatlīgums ar kompāniju UAB /Nosaukums C/, kādas sankcijas tajā bija paredzētas pirmstermiņa izbeigšanas gadījumā u.tml..

Atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus savam apgalvojumam, ka bija atradis izdevīgākus piegādātājus, nav iesniegti aprēķini, ka attiecīgo piegādātāju noteikumi bija tik izdevīgi, kā arī lietā nav noskaidrots, cik laika bija atlicis līdz pamatlīguma, kas, kā uzsvēris atbildētājs, bija īstermiņa, termiņa beigām, lai būtu iespējams secināt, ka ekonomiski pamatots bija lēmums par šī līguma pirmstermiņa laušanu, samaksājot 40 000 EUR kompensāciju.

Līdz ar to arī attiecībā uz Vienošanos par kompensāciju ar kompāniju UAB /Nosaukums C/ atbildētājs nav pierādījis kā izpaudās ekonomiskā priekšrocība šim darījumam un pārējām norādēm, kā pamatoti atzinusi pirmās instances tiesa, tad atbildētājs ne tikai nav iesniedzis pierādījumus saviem apgalvojumiem, bet nav arī pat detalizēti, pārbaudāmi izskaidrojis un motivējis savus argumentus.

[7.6.3] Visbeidzot, arī apelācijas instances tiesā atbildētājs nav apstrīdējis pirmās instances tiesā paša atbildētāja apgalvoto, ka darījumos ar kompānijām OU /Nosaukums B/ un UAB/Nosaukums C/ nav varējis detalizēti atbildēt uz daļu no administratora jautājumiem, jo šo darījumu pamatā nav grāmatvedības dokumenti.

Atbilstoši likuma par „Par grāmatvedību" 2.pantam, uzņēmuma pienākums ir kārtot grāmatvedību, uzskatāmi atspoguļojot visus uzņēmuma saimnieciskos darījumus, kā arī katru faktu vai notikumu, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī. Grāmatvedību kārto tā, lai grāmatvedības jautājumos kvalificēta trešā persona varētu gūt patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli bilances datumā, tā darbības rezultātiem, naudas plūsmu noteiktā laikposmā, kā arī konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei.

Par grāmatvedības kārtošanu un visu saimnieciskos darījumus apliecinošo dokumentu oriģinālu, kopiju vai datu attēlu saglabāšanu ir atbildīgs uzņēmuma vadītājs.

Un atbildīgs par grāmatvedības kārtošanu atbilstoši šā likuma prasībām ir uzņēmuma vadītājs, kas kapitālsabiedrībā ir valde jeb konkrētajā strīdā SIA /Nosaukums A/ valdes loceklis /pers. C/.

Līdz ar to pamatots ir pirmās instances tiesas secinājums, ka šāda fakta esība un atzīšana pati par sevi vien dod pamatu atzīt atbildētāja rīcību pretēju krietna un rūpīga saimnieka rīcībai, jo ir pretrunā jebkuram normatīvajam aktam par uzņēmējdarbību un grāmatvedības vešanu.

[7.7] Pirmās instances tiesa pamatoti ņēmusi vērā, ka valdes loceklim jāsekmē, pārvaldot svešu mantu (kapitālsabiedrības), sabiedrības ekonomisko interešu realizācija – jāmaksimizē sabiedrības peļņa, kā arī jāsaglabā sabiedrības manta (sk. *Senāta 2012.gada 25.janvāra spriedumu lietā SKC-25/2012*), izdarot pareizu secinājumu, ka atbildētājs ar spriedumā izvērtētajiem darījumiem ir nodarījis zaudējumus vismaz 80 000 EUR apmērā, kuru sekas ir Valsts ieņēmumu dienesta aprēķinātais ienākumu nodokļu parāds. Pamatoti pirmās instances tiesa atzinusi, ka atbildētājs nav pierādījis sabiedrības ekonomisko ieguvumu šo darījumu rezultātā, tādējādi, apzinoties, ka nav veikta samaksa Valsts ieņēmuma dienestam par aprēķināto pievienotās vērtības nodokli, ir noslēdzis Vienošanās, kuru rezultātā MSIA /Nosaukums A/ brīvie naudas līdzekļi, ko varētu novirzīt nodokļu nomaksai tika izmaksāti ārvalstu komersantiem uz apšaubāmiem pamatiem, jo lietas izskatīšanas gaitā arī apelācijas instances tiesā atbildētājs nav pierādījis šo darījumu atbilstību MSIA /Nosaukums A/ ekonomiskajām interesēm.

Ņemot vērā minēto, tiesas kolēģija atzīst par pilnībā nodibinātu un pierādītu valdes locekļa rīcību, kas ir pretēja saprātīgai komerciālās apgrozības praksei, ar ko sabiedrībai nodarīts zaudējums un pastāv cēloņsakarība starp atbildētāja rīcību un nodarītajiem zaudējumiem un no /pers. C/ MSIA /Nosaukums A/ labā piedzenami zaudējumi 166 543,96 EUR.

[8] Civilprocesa likuma 42.panta pirmā daļa noteic, ka tiesas izdevumi, ja prasītājs no to samaksāšanas bijis atbrīvots, piespriežami no atbildētāja valsts ienākumos.

Civilprocesa likuma 42.panta ceturtā daļa paredz, ka gadījumā, ja abas puses atbrīvotas no tiesas izdevumu samaksas, tiesas izdevumus uzņemas valsts.

Prasītāja no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos atbrīvota, saskaņā ar Civillikuma 43.panta pirmās daļas 10.punktu. Ar Kurzemes rajona tiesas tiesnese s 2021.gada 14.aprīļa lēmumu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 43.panta ceturto daļu, /pers. C/ atbrīvots no valsts nodevas samaksas valsts ienākumos iesniedzot apelācijas sūdzību.

Līdz ar to tiesas izdevumu samaksu uzņemas valsts.

[9] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 195.pantu prasītājai ir tiesības saņemt likumiskos 6 % gadā no piedzītās summas līdz sprieduma izpildei (izsoles noslēguma dienai).

Lemjot par sprieduma labprātīgas izpildes termiņa noteikšanu atbilstoši Civilprocesa likuma 204.[1] pantam un ņemot vērā Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 21.panta otro daļu, lietā nosakāms 60 dienu sprieduma labprātīgas izpildes termiņš, no skaitot sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8., 97., 193., 195., 430., 432., 434.pantu, tiesas kolēģija

nosprieda

apmierināt prasību.

Piedzīt no /pers. C/, personas kods /personas kods/, par labu maksātnespējīgai sabiedrībai ar ierobežotu atbildību /Nosaukums A/, reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, zaudējumu atlīdzību 166 543,96 EUR (viens simts sešdesmit seši tūkstoši pieci simti četrdesmit trīs *euro* un 96 centi).

Samaksa veicama bankas kontā /konta numurs/.

Atzīt maksātnespējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību /Nosaukums B/, reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/ tiesības saņemt likumiskos 6 % gadā no piedzītās summas līdz sprieduma izpildei (izsoles noslēguma dienai).

Noteikt termiņu sprieduma labprātīgai izpildei 60 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Spriedumu var pārsūdzēt 30 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Kurzemes apgabaltiesā un iemaksājot drošības naudu.

Tiesnese Z.Zaiceva

Tiesnese J.Mauliņa

Tiesnese L.Vēbere